

Backsvalan i Norrbottens län – resultat av riksinventeringen 2003

Mats Williamson
Jan Henriksson

Sveriges Ornitologiska Förenings forskningskommitté valde backsvala som riksinventeringsart 2003. En av flera goda anledningar var att någon omfattande inventering aldrig har skett för att få en totalbild om artens utbredning och numerär. Styrelsen för Norrbottens Ornitologiska förening utsåg Mats Williamson och Jan Henriksson till ansvariga för den regionala inventeringen i Norrbottens län.

Inledning

Vissa regionala inventeringar har visat att backsvalan har minskat, framför allt i södra Sverige där den är knuten till grustäcker. Som vi alla vet förändras ofta eller läggs sådana grustäcker igen, och därmed försvinner den lämpliga häckningsmiljön. Andra spekulationer till varför backsvalan minskar har varit mänsklig störning och torra i Sahelområdet. Den svenska populationen uppskattades till 100 000 - 200 000 par (Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999), en mycket osäker uppskattning.

I den senaste versionen av den svenska rödlistan har man valt att inte rödlista backsvalan trots att den uppfyller kriteriet om kraftig minskning av populationen. Motiveringen är likadan som för flera andra fågelarter som också minskar kraftigt, d.v.s. den är mycket allmän och spridd över hela landet (Gärdenfors 2000).

Biotopval

Backsvala är en kolonihäckare, och som skrivits ovan häckar den gärna i mänskligt påverkade miljöer som grustag där den gräver ut ett bo vågrät in i marken cirka en meter. I Norrbotten, där det finns gott om naturligt blottade branter med mo och sand, framför allt i brinkar vid de stora älvarna, kan det finnas riktigt stora kolonier med hundratals individer. Hos oss är arten alltså inte lika beroende av miljöer som skapats av diverse areella näringar såsom grustäcker.

Inventeringsmetod

Inför inventeringen tog vi del av regionala rapportkommitténs material om backsvala. Syftet var att inventera tidigare rapporterade lokaler och främst de som var stora och där det fanns riktigt många bohål. Vi tog kontakt med de personer som rapporterat dessa lokaler och de flesta var villiga att göra ett nytt besök. Vi gjorde även upprop i Fåglar i Norrbotten, på NOF-net samt på Naturkontakt - Naturskyddsföreningens konferens på Internet., Vi fick ganska hyfsad respons. Drygt 25 personer rapporterade om sina fynd av backsvalekolonier.

Resultat och beståndsuppskattning

Vi har fått rapporter om backsvala på 46 olika lokaler, alltifrån några med bara enstaka par till en koloni i Tornedalen med mer än 480 bebodda hål. Totalt är det rapporterat drygt 1700 bohål, och cirka 1400 av dessa bedömdes vara bebodda. De flesta rapporterna är från kustlandet och från Tornedalen, men det finns rapporter om kolonier från i stort sett varenda kommun i länet.

Inventeringsansvarige för riksinventeringen önskade en uppskattning av oss om hur många backsvalor som kan finnas i länet. Vi tycker att vi fick in en hel del rapporter men det är långt ifrån att ge en täckande bild av backsvalans förekomst i länet. Efter omfattande funderingar kom vi fram till att länets population av backsvalor bör utgöras av minst 8000 par. Detta är en mycket grov uppskattning och bygger på årets inventering samt på utbredningsuppgifter i Svensk fågelatlas.

Diskussion

Hur ska man bedöma inventeringens kvalitet? Vi tycker att vi fick in en hel del rapporter, men antalet rapportörer är ändå bara någon procent av alla som fågelskådar i länet. Vi har även varit mycket generösa vad gäller bedömningen av antalet bebodda bon. Egentligen krävs det två besök vid en koloni för att uppfylla kraven som anges i inventeringsanvisningen, men vi har accepterat endast ett besök. Vi tror att två besök skulle skrämja bort många från att inventera, eftersom flera lokaler ligger ganska otillgängligt till, och att någon skulle bemöda sig att göra återbesök på sådana ställen är ganska osannolikt. Vi undrar faktiskt om en sådan här inventering verkligen ger ett lämpligt underlag för att uppskatta storleken på backsvalans population i landet.

Framtida hotbild

Hur står det då till med hotbilden för backsvala i länet? Här, såväl som i södra Sverige, är det väl inget tvivel att kolonier i grustäcker knappast är en långsiktigt stabil miljö. Men eftersom det finns gott om strandbrinkar utmed de större älvarna med lämpliga fraktioner för backsvala att gräva ur för sina bohål, tror vi ändå att läget för backsvala är relativt bra jämfört med i andra delar av landet

Referenser

Gärdenfors, U. (ed) 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. Artdatabanken. SLU Uppsala.
Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. *Svensk Fågelatlas*. Vår Fågelvärld. Supplement 31. Stockholm

Mats Williamson
Adress
Telefonnummer

Jan Henriksson
Adress
Telefonnummer